

Subject Area
Ceramic

Year: 2022
Vol: 8 Issue: 105
PP: 4298-4305

Arrival
04 November 2022
Published

31 December 2022
Article ID Number
66799
Article Serial Number
22

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.2922/8/ssj.66799>

How to Cite This Article
Akbulut, E. & Öney, D.
(2022). "Sındırgı'da
Çömlekçilik ve Yerel
Girişimler" International
Social Sciences Studies
Journal, (e-ISSN:2587-
1587) Vol:8, Issue:105;
pp:4298-4305

Social Sciences Studies
Journal is licensed under
a Creative Commons
Attribution-
NonCommercial 4.0
International License.

Sındırgı'da Çömlekçilik ve Yerel Girişimler

Pottery and Local Enterprises in Sındırgı

Elif Akbulut¹ Dicle Öney²

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi., Sakarya Üniversitesi, SBE, Seramik ve Cam Anasanat Dalı, Sakarya, Türkiye

² Dr. Öğr. Üyesi., Sakarya Üniversitesi, Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü, Sakarya, Türkiye

ÖZET

Yeme-içme kültürünün vazgeçilmezlerinden olan çömlekçilik binlerce yıldır Anadolu topraklarında bir zanaat ve meslek olarak varlık göstermekte, bu varlığını ihtiyaçlar doğrultusunda sürdürmeye devam etmektedir. Ancak son 30-40 yıldır değişen teknoloji, sanayileşme sürecinde plastik, metal gibi hammaddelerden üretilen ürünlerin ucuz ve daha kolay ulaşılabilir olmasıyla kilden yapılmış ürünlerin tercih edilirliliği azalmış ve buna bağlı olarak çömlekçilik yok olmaya yüz tutmuş zanaat grubunda yer almaya başlamıştır.

Tüm bahsi geçen olumsuzluklara karşın son zamanlarda mesleği canlandırmak, devamlılığını ve görünürlüğünü sağlamak amacıyla tüzel kişiler veya yerel yönetimler tarafından projeler geliştirildiği görülmektedir. Zanaatın sona erdiği yerlerden olan Balıkesir ilinin Sındırgı ilçesi de bunlardan biridir. Yaşayan son çömlek ustası Yalçın Akkaya'nın usta eğitici, Muhammet Asil Çetin ve Süleyman Çetin'in yerel girişimciler olarak başlattığı bir dizi proje, bu çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Çalışmada, Yalçın Usta'nın mesleğe başlaması, geleneksel üretimler hakkındaki bilgiler ve ilçede yapılan projeler aktarılmaya çalışılacaktır. Araştırmanın temel verilerini, 2021 yılının ekim ayında Yalçın Usta ve proje kurucularından Muhammet Asil Çetin ve Süleyman Çetin ile yapılan görüşmeler oluşturmaktadır. Bu araştırma ile çömlekçiliği korumak ve yeni nesillere aktarmada geliştirilen doğru projelerin diğer yerel yönetim ve girişimcilere örnek oluşturması amacıyla tanıtılması böylelikle önemli kültürel mirasımız olan çömlekçiliğin sürdürülebilir olmasına katkı sağlaması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sındırgı Çömlekçiliği, Bilge Seramik ve Sanat Merkezi, Çömlekçilik Projeleri, Sosyal Girişimcilik

ABSTRACT

Pottery, one of the indispensables of the eating and drinking culture, has existed as a craft and profession in Anatolian lands for thousands of years and continues to maintain this existence in line with the needs. However, in the last 30-40 years, with the changing technology, economy and industrialization process, products made from raw materials such as plastic and metal have become cheaper and more accessible. The preference for products made from clay has decreased, and pottery has begun to take place in the group of professions on the verge of extinction.

Despite all the negativities above, it is seen that projects have been developed recently by legal entities or local governments to revive the profession and ensure its continuity and visibility. Sındırgı district of Balıkesir province, which is one of the places where the profession ends, is one of them. A series of projects initiated by the last living pottery master Yalçın Akkaya, master trainer, Muhammet Asil Çetin and Süleyman Çetin as local entrepreneurs form the scope of this study. In the study, the beginning of Yalçın Usta's profession, information about traditional productions and the district's projects will be conveyed. The primary data of the research consists of interviews with Yalçın Usta and project founders Muhammet Asil Çetin and Süleyman Çetin in October 2021. With this research, the sustainability of cultural heritage was aimed at setting an example for other local governments and entrepreneurs of the projects developed to protect pottery and transfer it to new generations.

Keywords: Sındırgı Pottery, Bilge Ceramics and Art Center, Pottery Projects, Social Entrepreneurship

1. GİRİŞ

Seramik sanatı tarihinin önemli öğelerinden çömlekçilik, somut olmayan maddi kültür mirası temsil etmekte ve dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Anadolu'da da binlerce yıldır varlığını sürdürmektedir. Ancak son zamanlarda teknolojik gelişmeler ve değişen sosyo-kültürel yapı nedeniyle Anadolu'daki üretimde gerileme olduğu görülmektedir. Dayanıklı plastik ve metal kapların seri üretimi ve nispeten daha ucuz temin edilebiliyor olması, toprak kaplarla olan rekabetinde bu endüstriyel ürünlere avantaj sağlamıştır. Ek olarak çömlekçilik, ustaların genel göç eğilimlerine bağlı olarak iç ve dış göçlerle yer değiştirmesi, geleneksel yaşam tarzlarının terk edilmesi, küreselleşme ve endüstrileşmenin yol açtığı toplumsal değişimlerden olumsuz etkilenmiştir (Arı, 2021, s. 192).

Dünyanın birçok ülkesinde de görülen çömlek üretimindeki bu dönemsel değişimlere karşın mesleğin sürdürülebilirliği amacıyla çeşitli projeler geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. Örneğin, İspanya'nın Katalonya bölgesinde yer alan Argentona kasabasında yüzyıllardır çömlek üretimi yapılmaktadır. Kasaba, üretimde ön plana çıkan *Cantir* isimli testileriyle ünlüdür. Üretimi desteklemek, ürünleri sergilemek ve kalıcı bir koleksiyona sahip olmak için 1975 yılında, Argentona Cantir Müzesi açılmıştır. Müzede koleksiyonların sergilendiği alan dışında, dönem dönem değişen tematik ve süreli sergiler organize edilmektedir (Museu Del Cantir Argentona, tarih yok). Ayrıca, müze ve yerel belediyenin destekleriyle her yıl 4 Ağustos'ta Aziz Domenec adına Cantir Festivali (Festa Del Cantir) düzenlenmektedir. Üç gün süren festival boyunca yerel çömlekçiler ürünlerini sergilemekte ve satışa sunmaktadır. Festivalde çeşitli yarışmalar, konserler ve tiyatro gösterileri gibi kültürel etkinlikler de yer almaktadır (Museu Del Cantir Argentona, 2022).

Görsel 1: Cantir Müzesi'nin koleksiyonundan bir görüntü ve festival gününde satış yapan bir çömlekçi
Kaynak: (Museu Del Cantir Argenton, tarih yok)

Benzer bir proje de Güney Kore'nin Kuzey Gyeongsang bölgesinde yer alan ve çay kaseleri ile ünlü olan Mungyeong'da düzenlenmektedir. Her yıl yaklaşık on gün süren festivalde çömlekçilere ürünlerini sergilemek ve satış yapmaları için verilmiş kapalı alanlar bulunmaktadır. Festival boyunca açık ve kapalı alanlarda her yaştaki kişilere özel ücretsiz torna dersleri verilmekte, yerel çömlekçilerin katılımından oluşan torna yarışmaları organize edilmektedir. Festival yerel kamu kuruluşlarının yanı sıra Kültür Bakanlığı desteği ile 1999 yılından günümüze kadar her yıl yapılmaktadır. Festival kapsamında ayrıca Uluslararası Çay Kasesi Yarışması düzenlenmekte, yarışma sonunda sergilenmeye değer görülen eserler Ulusal Mungyeong Çay Kasesi Müzesinde sergilenmektedir. Finale kalan yarışmacılar, ödül olarak festivale davet edilmektedir (Y. Charlie, kişisel iletişim, 22 Nisan 2012).

Ülkemizde de son zamanlarda çömlek üretimini destekleyen bu tür örnek projeler geliştirilmektedir. Örneğin, 7-9 Ekim 2022 tarihleri arasında *Mesele Birlikte Yapmak* sloganıyla 1. Uluslararası Menemen Çömlek Festivali düzenlenmiştir. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İzmir Valiliği, İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Menemen Belediyesinin ortaklaşa düzenlediği festivalde; torna yarışması, gösteriler, söyleşiler ve sokak etkinlikleri yapılmıştır. Festivale yurt içinden ve yurt dışından çömlek üreticileri, seramik üreticileri, çömlekle ilgili meslek odaları, dernekler, birlikler, kooperatifler, hediyeelik eşya üreticileri, koleksiyonerler, akademisyenler, üniversiteler ve sanatçılar (el sanatları, resim, fotoğraf, sahne sanatları) katılmıştır (Çömlek Festivali, tarih yok).

Görsel 2: 1. Uluslararası Menemen Çömlek Festivali'nden görüntüler
Kaynak: Candan Güngör Arşivi

Festivaller dışında üretimi destekleyecek, gelişimine ve devamlılığına katkı sağlayacak projeler de yapılmaktadır. Örneğin, Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA) ve Bilecik Valiliği katkılarıyla 11-12 Ağustos 2018 tarihleri arasında Kınık Köyü Kırsalda Tasarım Etkinliği düzenlenmiştir. Bu etkinlikte, Kınıklı çömlek ustaları ile farklı üniversitelerin seramik bölümlerinden beş akademisyen ve dokuz öğrenci bir araya gelerek dört gün süren atölye çalışmalarını sergilemiştir. Etkinlikle çömlekçiliğin bilinirliğinin artması, yeni tasarım ürünlerinin geliştirilmesi, ustalara yenilikçi fikirlerle farklı bakış açılarının kazandırılması ve rekabet etme gücünün artırılması hedeflenmiştir. Üretici ve tüketicilerin bir arada olduğu etkinliğe yaklaşık iki bin ziyaretçi katılmıştır (BEBKA, 2018, s. 5).

Görsel 3: Kınık Köyü Kırsalda Tasarım Etkinliği
Kaynak: (BEBKA, 2018, s. 11,28,32)

Bahsi geçen proje örnekleri çoğaltılabilir ancak bu tür projeler genellikle hâlihazırda üretimi devam eden çömlekçilik merkezleri odaklı ve üretimin devamlılığı sağlamak adına yapılmıştır. Günümüzde üretimi yıllar önce durmuş veya bitmiş merkezlerde yeni girişimlerle üretimi yeniden başlatacak ve görünür kılacak çok az sayıda amacına ulaşabilen proje bulunmaktadır. Bunlardan biri de Balıkesir ilinin Sındırgı ilçesinde hayata geçen, yaşayan son çömlek ustası Yalçın Akkaya'nın usta eğitici, Muhammet Asil Çetin ve Süleyman Çetin'in yerel girişimciler olarak başlattığı bir dizi projedir.

2. SINDIRGI İLÇESİ ÇÖMLEKÇİLİĞİ VE YALÇIN AKKAYA

Sındırgı ilçesinde çömlek üretiminin başlangıç tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Yapılan alan araştırması ve literatür taramasında, köklü çömlek üretim geçmişine sahip olan Konya'nın Silile ilçesindeki birçok ustanın mevsimlik işçi olarak kiremit, tuğla, künk gibi yapı elemanları üretmeye gittiği, daha sonra Silile'den göç ederek Balıkesir'in ilçelerine yerleştiği bilgisine ulaşılmıştır. Sındırgı'da yaşayan son usta Yalçın Akkaya'nın dedesi de Silile'den göç yoluyla gelen çömlekçi bir ailedendir. Yalçın Usta'nın dedesi, Yunan işgalinin ardından yıkıma uğrayan ilçenin yapı elemanlarını üretmek için Silile'den önce Balıkesir'e, daha sonra Silile'ye gelir. Dönemin hükûmeti tarafından Silile'de arazi verilen aile buraya yerleşerek üretimine devam eder. Aynı dönemde yine Silileli olan *Hacı* lakaplı Hasan Usta hâlihazırda üretim yapmaktadır. Yalçın Usta, dedesinin ona aktardığı kadarıyla birkaç ailenin daha Silile'den göç ederek Sındırgı'ya yerleştiğini ve çömlekçilik mesleğini icra ettiklerini ifade etmektedir (Y. Akkaya, kişisel iletişim 12 Ekim 2021). Balıkesir'de çömlekçiliğin Kayapa ve İvrindi'de de yapıldığı, bu bölgelere *Topuzoğlu* lakaplı bir ustanın Silile'den birçok usta getirttiği edinilen bilgiler arasındadır. Başka bir kaynakta ise *Topuz* lakaplı Mehmet (D. 1913) ve Ahmet Tuncay'ın (D. 1928) Silile'den göç edip Balıkesir'in Dursunbey ilçesine geldikleri ve atölye kurdukları bilinmektedir (Erdönmez, 2009, s. 152).

Görsel 4: Sındırgı Geleneksel Çömlek Ustaları: Künteci İsmail Usta ve Bardakçı Yalçın Usta (solda)
Kaynak: (Bilge Seramik ve Sanat Atölyesi, 2019)

Ustalar, yapı elemanları ve testi-bardak olarak iki ayrı türde üretim yapmaktadır. Yalçın Usta'nın dedesi ve amcaları testi-bardak, babası ise tuğla ile kiremit üretmiştir. 1935 yılında doğan Yalçın Usta henüz beş yaşındayken ayaklı tornada dedesinin kucağında çömleğe şekil vererek mesleği öğrenmiştir ve bu aşamada geçen bir anısını şöyle aktarmaktadır: “Dedem çevirirdi tornayı, ben yukarda işlerdim. Ben şimdi yamuk yumuk bir bardak yaptığımda dedem ‘Şerife (babaanne) torun bardak yaptı, helvayı kavur!’ derdi” (Y. Akkaya, kişisel iletişim 12 Ekim 2021). O dönemde *Bardakhane*¹ olarak isimlendirilen atölyede 30–40 usta, yapı elemanları ve testi-bardak üretmektedir.

¹Bardakhane: Anadolu'nun birçok üretim merkezinde atölyelere verilen genel isimdir. Aynı zamanda çömlekçi yerine *bardakçı*, çömlekçilik yerine *bardakçılık* kelimeleri yaygın olarak kullanılmaktadır. Osmanlı döneminde Ermeni ustalara *bardakçıyan* denilmektedir. Zamanında çömlek üretimi yapılan yerleşim yerlerinin bazıları aynı isimle anılmaktadır. Örneğin Van ilinin Tuşba ilçesine bağlı Bardakçı Köyü bir çömlekçi köyüdür.

Çömlek üretimi; hammadde temini, çamur hazırlama, biçimlendirme, dekor, kurutma ve pişim olmak üzere altı aşamada gerçekleşmektedir. Bu uzun ve meşakkatli üretim sonucunda Sındırgı çömlekçiliğinin temel ürünlerini farklı boylarda küpler, testiler, bardaklar ve künkler oluşturmaktadır.

Görsel 5: Künk, orta boy küp, büyük boy küp (Curah), buçuklu küp örnekleri
Kaynak: Elif Akbulut Arşivi

Ürünler, üretimin yaygın olduğu dönemlerde çömlekçiler tarafından çevre köylere giderek satılmıştır. Turşu zamanı turşu küpleri, çeşme yaptırmak isteyen müşteriye künk boruları, bahara doğru tarla işleri başladığında su testileri üretilmektedir. Böylece dönemin ihtiyaçları doğrultusunda üretilen ürünler satışa sunulmaktadır. Ancak 1970’li yıllara gelindiğinde Anadolu’nun diğer üretim merkezlerinin çoğunda olduğu gibi plastikten yapılan ürünlerin yaygınlaşmasıyla kilden üretilen ürünlere olan talep günden güne azalmış, satış oranları düştüğü için üretim durma noktasına gelmiştir. Yalçın Usta, 1975 yılında dönemin ekonomik şartlarından dolayı bu zanaatı bırakmak zorunda kalmıştır. Kilden üretilmiş ürünlere talebin azalması, mesleğin uzun ve zorlu bir eğitim gerektirmesi sebebiyle çocuklarına öğretememiş, tezgâhlarını diğer üretim için kullandığı tüm araç-gereçleriyle birlikte İvrindi/Kayapa’daki ustalara satmıştır. Usta, mesleği bıraktıktan sonra geçimini sağlayabilmek için tavuk üreticiliği işine girmiştir.

Geleneksel Sındırgı çömlekçiliği, 1984 yılında İzmir yolunun güzergâhının değişmesiyle işlerliğini kaybetmiş ve ilerleyen yıllarda hızlanan iç göç, değişen sosyo-ekonomik yapı ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak gün geçtikçe gerilemiştir. Yalçın Usta’nın atölyesi dışında üretim yapan on yedi atölye de zamanla faaliyetlerini durdurmuş ve geleneksel üretim son bulmuştur (Y. Akkaya, kişisel iletişim 12 Ekim 2021).

3. SINDIRGI’DA YEREL BİR GİRİŞİM

İlçede, uzun yıllardan sonra çömlekçiliğin yeniden canlandırılması Muhammet Asil Çetin ve Süleyman Çetin’in yaptığı girişimler sonucunda şekillenmiştir. Sındırgılı Muhammet Asil Çetin, İstanbul’da bir üniversitede aldığı ekonomi eğitiminin ardından bir iletişim firmasında çalışmış, daha sonra 2014 yılında Sındırgıya dönerek bölgeye katkı sağlayacak, her kesime hitap eden, kültür-sanat değeri, el emeği ve bir hikâyesi olan, doğal yöntemlerle üretilen, pazarlamaya uygun ürün arayışına girmiştir (M. A. Çetin, kişisel iletişim, 12 Ekim 2021). Süleyman Çetin ise aldığı çevre mühendisliği eğitiminin ardından İstanbul ve Ankara’da birçok firmada çalışmış, daha sonra memleketi olan Sındırgı’ya dönerek bölge ekonomisine katkı sağlayacak, çevreci, sürdürülebilir bir proje hedefiyle araştırmalara başlamıştır. Bu iki yerel girişimci araştırmaları sonucunda bölgede yaklaşık 30–40 yıl önce üretimi biten çömlekçiliği, son usta Yalçın Akkaya’nın zanaatı bıraktığını ve bölgede hâlâ yaşamakta olduğunu öğrenmişlerdir. Yalçın Usta’yla tanışmışlar ve onun *usta öğretici* olarak yapacağı destek sayesinde yerel çömlekçiliği yeniden canlandırmak üzere girişimde-bulunmuşlardır. Bu girişim zaman içerisinde dernek kurmaları ile sonuçlanmıştır.

3.1. Bilge Seramik ve Sanat Merkezi’nin Ürettiği Projeler

Muhammet Asil Çetin ve Süleyman Çetin, ilk olarak 2015 yılında sürdürülebilir kalkınma odaklı çalışmalar yürüten Bilge Nesil Gençlik Bilişim Sanat ve Turizm Derneği’ni kurarlar. Ekonomik ve sosyal sebeplerden dolayı tamamen kaybolan geleneksel çömlekçilik sanatının, sosyal girişimci gençler tarafından geleceğe aktarılması için bir proje fikri geliştirirler. Bu projenin alt yapısı için çömlek üretimi hakkında bilgi almak üzere yerel üretime devam eden merkezlere ulaşarak alan araştırması yaparlar. Anadolu çömlek üretimine neredeyse yüzyıllardır katkı sağlayan İzmir’in Menemen ve Nevşehir’in Avanos ilçelerini ziyaret ederler. Geleneksel çömlek üretimi yapan bu yerlerin yanı sıra Bursa’daki bir seramik atölyesini de yerinde görerek üretim hakkında bilgi alırlar. Bu toplanan bilgiler sayesinde projenin teknik alt yapısını oluşturacak ekipman ve ihtiyaçları tespit ederler.

Hazırlıkları tamamlanan “Üreten Kadın Kazanan Sındırgı” başlıklı proje ile 2017 yılında Avustralya Büyük Elçiliği’nin Doğrudan Yardım Programı’na (DAP) başvurulur (BBT Tv, 2021). Avustralya Büyük Elçiliği projeyi kabul ederek destek sağlar, bunun üzerine Muhammet Çetin ilçe belediyesinden proje için mekân talep eder. Belediye, günümüzde sanat merkezinin bulunduğu mekânı kullanmalarına izin verir, üretim için tüm malzeme ve araç-gereçleri de Avustralya Büyük Elçiliği’nin vermiş olduğu destekle tamamlanır. Böylece Bilge Seramik ve Sanat Merkezi ile Çömlek Testi Atölyesi kurulmuş olur.

Görsel 6: Bilge Seramik ve Sanat Merkezi Binası

Kaynak: (Çetin ve Çetin, 2018, s. 234)

Muhammet Çetin, Yalçın Usta’dan çömlek üretimi üzerine eğitim alır. Atölyede çeşitli formlar üretilmeye başlanır. Aynı yıl projeyi uygulamak için İŞKUR destekli bir kurs açılır. Kursu, yirmi iki kadın katılır ve 82 yaşındaki Yalçın Usta’dan çömlekçilik eğitimi alırlar.

Görsel 7: Çömlekçi Yalçın Usta ve Çırağı Nefise Kadioğlu

Kaynak: (Bilge Seramik ve Sanat Atölyesi, 2019)

Kurs kapsamında Yalçın Usta’ya çıraklık eden Nefise Kadioğlu bir röportajda mesleğe ve ustaya karşı olan duygularını şöyle ifade eder:

“Özellikle bir kadın olarak da benim bu sanata ilgi duymam ve mücadelecili olmam Yalçın ustamı da motive ediyordu. Çünkü onun ilk çırağıydım ve beni ilminin zekâtı gibi görüyordu. Bana bir ay içinde toprak sanatının bütün inceliklerini öğretti. Anlattığı birçok hatıra ile bu sanatın felsefesini dahi bir beyefendi edasıyla anlatıyordu. Yalçın ustamın bana verdiği cesaret, insanın istedikten sonra her yaşta en zor sanatı bile öğrenebileceğini gösterdi. Ben de bunu başardığım için çok huzurluyum.” (Bilge Seramik ve Sanat Atölyesi, 2019).

Bilge Seramik ve Sanat Merkezi, 2019 yılında yine Avrupa Birliği ve Avustralya Büyükelçiliği destekleriyle “Bilge Nesiller İçin Lider Çocuklar” başlıklı ikinci projeyi hayata geçirir. Bu proje kapsamında anaokulu öğrencileri geleneksel çömlekçilikle tanıştırılmış, üretim aşamaları öğretilerek kültürel değerleri tanımları sağlanmıştır. Sındırgı geleneksel çömlekçiliğin son temsilcisi olan Yalçın Akkaya ve çırağı Nefise Kadioğlu’nun katkılarıyla yüz anaokulu öğrencisine çömlekçilik eğitimi verilmiştir.

Görsel 8: "Bilge Nesiller İçin Lider Çocuklar" Projesi Kapsamında Verilen Çömlek Eğitimi
Kaynak: (Bilge Seramik ve Sanat Atölyesi, 2019; Sanat Atölyesi Arşivi)

Eğitim, Sındırgı ilçesiyle sınırlı kalmaz, ayrıca Manisa'nın Akhisar ilçesine de taşınır. Anaokulu ve öğretmenlerden oluşan altı yüz kişiye çömlek üretimi hakkında bilgi verilerek geleneksel ürünlerin çömlekçi tornasında nasıl üretildiği yapılan kolektif uygulamalarla aktarılır. Böylece anaokulu düzeyindeki öğrencilerin motor becerilerini geliştirmesine fayda sağlayacak etkinlikler düzenlenir. Ayrıca öğretmenlere verilen eğitici eğitimleri sayesinde projenin sürdürülebilirliği sağlanır.

Yönettiği projelerin, kursların yanı sıra atölye, yerel üretimleri desteklemeyi ve ön plana çıkarmayı hedeflemektedir. Seramik ve Sanat Merkezi henüz kurulma aşamasındayken yapılan yöresel el sanatları araştırmasında, bölgede yüzlerce yıldır Yörükler tarafından dokunan Yağcıbedir halılarının da bu merkez aracılığıyla nasıl değerlendirilebileceği üzerine uzun soluklu çalışmalar yürütülür. Bu çalışmalar sonunda ilk adım olarak Sanat Merkezi'nin logosu üzerinde çalışılır ve kültürel değerleri yansıtan bir logo tasarlanır.

Logo tasarımıındaki Osmanlı ile Selçuklu mimarisinde kullanılan ve sonsuzluğu temsil eden sekiz köşeli Türk yıldızı, Sındırgı'da yaşamış olan sekiz bilge dedeyi; sekizgen çerçevenin içindeki Yağcıbedir halılarında kullanılan Kocabaş motifini ise gücü, liderliği ve yerelde kalkınmayı temsil eder (bkz. Görsel 6).

Görsel 9: Bilge Seramik ve Sanat Merkezi'nin Logosu
Kaynak: (Bilge Seramik ve Sanat Atölyesi, 2019)

Yağcıbedir halı motifleri, atölyede üretilen ürünlerde birer bezeme unsuru olarak yer almaktadır. Proje koordinatörü Muhammet Asil Çetin, Yalçın Usta'dan aldığı eğitim sayesinde yöreden elde edilen kil ile tornada biçimlendirilen ürünler üretmeye başlar. Yerel Sındırgı testisi ve çanakları, çeşitli sofras, süs eşyaları ve gramofon yaygın olarak üretilen formlardır. Bu formlar, yine yörede yüzyıllardır üretime devam eden Yörüklerin yaptığı Yağcıbedir halı motifleri ile sıraltı ve kazıma dekor teknikleri kullanılarak bezenmektedir.

Görsel 10: Atölyede Üretilen Form Örnekleri
Kaynak: (Çetin & Çetin, 2018, s. 231,233)

Atölyede üretilen bir diğer dikkat çekici ürün sulama küpleridir. Yörede yaşayan Yörükler, tarım arazilerini sulamak için özel bir sistem kullanmaktadırlar. Bu sistemde toprak, sırsız ve perdahsız küpler aracılığıyla sulanmaktadır. Böylece zararlı haşereler uzak tutulmakta, aşırı sulama ve su kaybı engellenmekte, daha etkin sulama yöntemi sayesinde bitki köklerinin gelişimi hızlandırılmaktadır (Çetin M. A., Yörüklerin Toprak Küpler ile Sulama Sistemi, 2021).

Görsel 11: Küple Sulama Sistemi
Kaynak: (Çetin M. A., Yörüklerin Toprak Küpler ile Sulama Sistemi, 2021)

4. SONUÇ

Muhammet Asil Çetin ve Süleyman Çetin kardeşlerin, yerel girişimciler olarak 2017 yılında *Üreten Kadın Kazanan Sındırğı* projesi ile zeminini hazırladıkları Bilge Seramik ve Sanat Merkezi hayata geçmiş ve Çömlek Testi Atölyesinin kurulmasına vesile olmuşlardır. Atölyenin usta öğreticisi olan Yalçın Akkaya, Muhammet Asil Çetin'e ve üreten kadın projesinde aktif rol alan Nefise Kadioğlu'na yetmiş yılı aşkın tecrübesiyle edindiği mesleğin inceliklerini aktarmıştır. Ayrıca henüz anaokulu çağında öğrenmeye başladığı mesleğini, yaklaşık altı yüz çocuğa becerilerini geliştirecek kurslar vermiş, gelecek kuşaklara mesleğin tohumlarını armağan etmiştir. *Bilge Nesiller İçin Lider Çocuklar* projesiyle çocukların yanı sıra öğretmenlerin de aldığı kurs sayesinde eğitimin devamlılığı sağlanmıştır.

Atölyede üretilen formlarda, yörenin diğer kadim el sanatlarından olan Yağcıbedir halı motiflerinin bir bezeme unsuru olarak yer alması yöreye özgü iki sanatın tek bir üründe temsilinin en iyi örneklerini oluşturmaktadır. Yaklaşık kırk yıl önce bitmiş bir mesleğin yeniden canlanması için çağın ihtiyaçları doğrultusunda formlar üretmek, geleneksel biçimlerini koruyarak yeni tasarım arayışlarında bulunmak bu alanda yapılan projelerin temas etmesi gereken doğru atılımlardır ve buradaki en önemli unsur geleneksel olanı bozmadan yapılan müdahalelerdir. Aksi durumlarda, geçmişle bağı olmayan, modern tasarım arayışlarında tekdüze veya gelenekten kopuk yoz formlar üretmek olasıdır.

Muhammet Asil Çetin ve Süleyman Çetin'in ekonomi ve çevre mühendisliği alanında aldıkları eğitimlerin araştırmacı ve girişimci kişiliklerinde önemli bir etkisi olduğu görülmektedir. Geleneksel olanı korumak ve sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla atılan proje adımlarında yerel yönetimlerin desteğini alarak alandaki istihdam olanaklarını keşfetmek, amaca uygun projeler geliştirmek ve bu projeleri finanse edecek kurumlara

ulaştırarak olumlu sonuçlar almak uzun soluklu çabalar neticesinde mümkündür. Sonuçlanan projelerin yerine yenilerinin üretilmesi için alanda aktif olarak var olmak ve yapılan yenilikleri paylaşmak ayrıca önemlidir. Araştırma verileri arasında yer alan *Sındırgı'da Yaşam, Sındırgı'nın Dijital Hafızası* başlıklı dijital ortamdaki şehir rehberinde özellikle kültür sanat alanında Bilge Seramik ve Sanat Merkezinin aktif paylaşımlar yaptığı görülmektedir. Merkezde üretilen sanatsal faaliyetler, tarım ve sulama alanına yönelik form tasarımlarının paylaşılmasıyla bu konularla ilgilenen birçok araştırmacının bilgilendirilmelerine olanak sağlamaktadır.

Günümüzde, sivil toplum kuruluşlarına ve tüzel kişilere hitap eden, devlet desteği ile gerek Kültür Bakanlığı gerekse diğer kurum ve kuruluşlarının sağladığı sosyal girişimcilik başlığı altında birçok proje bulunmaktadır. Yapılan bu araştırmayla Sındırgı'da gerçekleştirilen bir dizi projelerin Anadolu'da üretimi sona eren çömlekçilik merkezlerinin yeniden canlandırılması için yeni girişimcilere örnek olması umulmaktadır.

KAYNAKÇA

1. Argentona, M. D. (tarih yok). *History of the museum*. Ocak 7, 2022 tarihinde Museu Del Cantir Argentona. adresinden alındı
2. Arı, Y. (2021). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması ve Sürdürülebilirliği: Gümüşhane Dölek Köyünde Geleneksel Çömlekçilik. *Milli Folklor*, 17(131 (Güz 2021)), 190-203. 5 Ocak 2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1198382> adresinden erişildi.
3. BBT Tv. (2021, Mayıs 21). *Balıkesir'in Genç Girişimcileri*. 7 Ekim 2021 tarihinde Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=IU4-hu7sVo0> adresinden erişildi.
4. BEBKA. (2018). Kınık Köyü Kırsalda Tasarım Etkinliği. Kınık, Bilecik. 7 Eylül 2022 tarihinde https://www.bebka.org.tr/admin/datas/yayins/192/kinik-katalog-web_1540966111.pdf adresinden erişildi.
5. Bilge Seramik ve Sanat Atölyesi. (2019, Mayıs 8). *3 Eylül Anaokulu Çömlek Atölyesi'nde Çocuklar Hayallerini Yoğurdu*. 5 Ocak 2021 tarihinde Sındırgı'da Yaşam, Sındırgı'nın Dijital Hafızası: <https://sindirgida.com/3-eylul-anaokulu-comlek-atolyesinde-cocuklar-hayallerini-yogurdu/> adresinden erişildi.
6. Bilge Seramik ve Sanat Atölyesi. (2019, Ekim 30). *Bilge Seramik ve Sanat Atölyesi Çömlek Testiciliğinin Hikayesi*. 5 Ocak 2021 tarihinde Sındırgı'da Yaşam, Sındırgı'nın Dijital Hafızası: <https://sindirgida.com/bilge-seramik-ve-sanat-atolyesinde-comlek-testiciligin-hikayesi/> adresinden erişildi.
7. Bilge Seramik ve Sanat Atölyesi. (2019, Ocak 15). *Kadim Kültürümüzün Son Temsilcileri Bilge Seramik ve Sanat Merkezi'nde Bir Arada*. 5 Ocak 2021 tarihinde Sındırgı'da Yaşam; Sındırgı'nın Dijital Hafızası: <https://sindirgida.com/kadim-kulturumuzun-son-temsilcileri-bilge-seramik-sanat-merkezinde-bir-arada/> adresinden erişildi.
8. Bilge Seramik ve Sanat Atölyesi. (2019, Şubat 8). *Toprak Sanatında Emek ve Azim ile Bir Başarının Hikayesi*. 5 Ocak 2021 tarihinde Sındırgı'da Yaşam, Sındırgı'nın Dijital Hafızası: <https://sindirgida.com/toprak-sanatinda-emek-ve-azim-ile-bir-basarinin-hikayesi/> adresinden erişildi.
9. Çetin, M. A. (2021, Eylül 19). *Yörüklerin Toprak Küpler ile Sulama Sistemi*. 5 Ocak 2021 tarihinde Sındırgı'da Yaşam, Sındırgı'nın Dijital Hafızası: <https://sindirgida.com/yoruklerin-toprak-kupler-ile-sulama-sistemi/> adresinden erişildi.
10. Çetin, M., & Çetin, S. (2018). Sındırgı'da Bir El Sanatı: Çömlekçilik ve Testicilik. F. Arslan, P. Aksak, V. Zoğal, M. Üzülmüş, & E. Demir (Dü.), *Güncel Araştırmalar Işığında Sındırgı*. içinde *Edebiyat Fakültesi Yayın No: 200*, s. 229-236. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları. 7 Ocak 2021 tarihinde https://www.academia.edu/36933364/G%C3%BCncel_Ara%C5%9F%C4%B1rmalar_I%C5%9F%C4%B1nda_S%C4%B1nd%C4%B1rg%C4%B1 adresinden erişildi.
11. Çömlek Festivali. (tarih yok). *Festival Hakkında*. 3 Eylül 2022 tarihinde Çömlek Festivali: <https://www.comlekfestivali.com/kurumsal/hakkında> adresinden erişildi.
12. Museu Del Cantir Argentona. (2022, Ağustos 3). *72 "Festa del Cantir"*. 27 Eylül 2022 tarihinde Museu Del Cantir Argentona: <https://museucantir.org/en/activitats/72-festa-del-c%C3%A0ntir> adresinden erişildi.